

*Калюжна Т.Г.,
кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу андрагогіки
ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України
<https://orcid.org/0000-0003-3118-2575>*

УДОСКОНАЛЕННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: АНДРАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній галузі нашої країни переходить у системний процес, який охоплює усі види діяльності, зокрема, науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, які за останні роки пандемії та загарбницької війни росії проти України опанували різноманітні інноваційні практики для впровадження гнучких моделей навчання. Сучасний науково-педагогічний працівник закладу вищої освіти має можливість використовувати у професійній діяльності змішане навчання, синхронне та асинхронне, адаптивне, хмарне та мобільне і багато інших моделей освітнього процесу.

Європейською спільнотою здійснено значну роботу щодо створення потенціалу для цифрової трансформації освіти та навчання, зокрема для зміни вимог до навичок та компетентностей для громадян. Робота була зосереджена на розробці рамок цифрової компетентності для громадян (DigComp), для педагогів (DigCompEdu), для освітніх організацій (DigCompOrg) та для споживачів (DigCompConsumers). У 2016 р. була опублікована система підходів до відкритих вищих навчальних закладів (OpenEdu), а також рамка підприємницької компетентності (EntreComp). Важливий аспект – приєднання рамки до системи Europass, що дає змогу тим, хто працевлаштовується та навчається, оцінювати власну цифрову компетентність. Зокрема, особа повинна вміти аналізувати, порівнювати та критично оцінювати достовірність і надійність джерел даних, інформації та цифровий контент; аналізувати, тлумачити та критично оцінювати дані, інформацію та цифровий контент) (Europass, 2022).

Базовою потребою для успішного виконання професійних функцій науково-педагогічним працівником закладу вищої освіти є, безперечно, володіння цифровою компетенцією. Як зазначають дослідниці Канюк О. і Киш Н. «...Викладачі з високим рівнем цифрової компетентності змогли успішно адаптуватися та досягли позитивних результатів у навчанні, тоді як ті, хто мав нижчий рівень цифрових навичок, зіткнулися з труднощами та зниженням якості освітнього процесу». Науковці виокремлюють п'ять груп цифрової компетенції науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти: перша компетенція – це пошук інформації в базі даних Cambridge University Press та Oxford University Press, які містять аудіо, відео-матеріали,

текстову інформацію, електронні підручники, посібники, онлайн-вправи, рекомендації, необхідні для занять; друга – це вдосконалення роботи в офісних програмах. Мінімальним обсягом цифрових компетенцій для викладачів є впевнене користування програмами Microsoft PowerPoint, Microsoft Whiteboard, Microsoft Outlook; третя – вміння створювати презентації, візуалізувати дані – передбачає графічне та наочне уявлення освітнього контенту та наукових досліджень; четверта компетенція – вміння використовувати інструменти відео- конференц-зв'язку: Zoom Meetings, Skype, Jitsi, Facebook, Meeting Room, відео зустрічі в сервісі Google Meet та інші в режимі реального часу; п'ята компетенція – вміння створювати навчальний відео контент, складається з кількох частин: запис, обробка, розміщення в Інтернеті (Канюк & Киш, 2023).

Отже, розвиток та володіння науково-педагогічним працівником закладу вищої освіти запропонованими групами цифрових компетенцій є необхідною та важливою складовою освітнього процесу.

Стрімкі зміни та розвиток цифрового суспільства зумовлюють науково-педагогічних працівників до постійного удосконалення професійного рівня, освіти впродовж життя. Науковці Карташова Л., Гуржій А., Сорочан Т. у своєму дослідженні наголошують на необхідності удосконалення затребуваних компетенцій впродовж життя та акцентують увагу на тенденціях, які чітко відслідковуються: затребуваність навичок самостійного опанування знань за індивідуальною траєкторією в різних сферах науки і культури, теорії і практики; наближеність освіти до реального життя, де дорослі здобувачі освіти самостійно шукають шляхи і можливості для досягнення конкретного результату навчання. Відповідно, спостерігається трансформація системи цінностей – самоцінністю стають доступність освіти, розвиток компетентностей, які надають конкурентні переваги на ринку праці, посилюється зорієнтованість фахівців на особистісні потреби в професійному розвитку. Безперервна освіта змінюється в напрямі посилення відповідальності за результат навчання та його вплив на якість професійної діяльності. Затребуваним є формування інноваційного середовища професійного розвитку фахівців, у тому числі, із застосуванням цифрової освіти (Карташова, Гуржій & Сорочан, 2021).

Погоджуємося з думкою дослідників Бакірова В. та Дейнеко О. про нові можливості, що надає цифровізація для освіти дорослих, пов'язані з відходом від монопрофесійного розвитку до поліпрофесійної траєкторії зайнятості протягом життя. Множинність пропозицій на цифровому ринку освітніх послуг сприяє опануванню декількох фахів, що робить зайнятість сучасної людини гнучкою та динамічною. У цьому зв'язку все більш привабливою стає цифрова компетентність як самостійна сфера знань, що надає нові можливості для професійної самореалізації. Так, володіючи методами просування у соціальних мережах кожен із нас може монетизувати своє хобі; виробники мають перспективи збільшити обсяги продажів завдяки інструментам соціальних мереж; консультанти та експерти мають можливості працювати онлайн у мережевому форматі замість режиму face-to-face. Саме тому освіта

дорослих у напрямку підвищення рівня цифрової компетентності є актуальною освітньою нішею, попит на яку зростатиме у найближчому майбутньому (Бакіров & Дейнеко, 2022).

Шляхи та способи формування цифрової компетентності, визначені в Концепції розвитку цифрових компетентностей (Концепція, 2021), пов'язані зі здобуттям особою цифрової освіти через послуговування інформаційними ресурсами, новими освітніми технологіями та цифровими освітніми ресурсами; завдяки забезпеченню безперервного розвитку професійних цифрових компетентностей для фахівців у системі підвищення кваліфікації різних галузей діяльності; створенню Єдиного державного веб-порталу цифрової освіти «Дія. Цифрова освіта»; розробленню заходів щодо впровадження цифрових засобів доведення інформації (телебачення, соціальні мережі, трансляція в Інтернеті тощо) (Толочко, 2021).

Отже, удосконалення цифрової компетентності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти тісно пов'язане з усвідомленням андрагогічного підходу до здобувачів освіти, необхідності навчання протягом життя у цифровому суспільстві, використання цифрових засобів та освітніх ресурсів для неперервного професійного розвитку.

Література

1. Бакіров, В. С., Дейнеко О. О. (2022). Освіта дорослих у цифровому суспільстві. Науковий колегіум Харківського університету, 1, 107, 19-25 https://nure.ua/wp-content/uploads/2022/nk_2022_1-2_web.pdf
2. Каныук, О., & Kish, N. (2023). Цифрова компетентність викладача іноземних мов у закладі вищої освіти. Ужгород : Педагогіка. Соціальна робота, 2, 53, 52–55. URL: <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/290304>
3. Карташова, Л. А., Гуржій, А. М. & Сорочан, Т. М. (2021). Цифрове навчальне середовище нового покоління: екосистема для суб'єктів освітнього процесу: Сучасні досягнення в науці та освіті. Хмельницький. 63-66. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728659/>
4. Концепція розвитку цифрових компетентностей, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. No 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>
5. Толочко, С. В. (2021). Цифрова компетентність педагогів в умовах цифровізації закладів освіти та дистанційного навчання. Чернігів : Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Педагогічні науки, 13 169, 28–35. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/358/387>
6. Europass – інструмент для оцінювання цифрової компетентності. (2022). URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>